

Waldemar DOŁĘGA*

Rola Ministra Gospodarki i Ministra Skarbu w świetle obowiązujących regulacji prawnych w aspekcie bezpieczeństwa energetycznego kraju

STRESZCZENIE. W artykule przedstawiono analizę i ocenę możliwości i skuteczności dotychczasowych regulacji prawnych dla zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego w odniesieniu do naczelných organów administracji rządowej: Ministra Gospodarki i Ministra Skarbu realizowaną w ramach projektu badawczego zamawianego nr PBZ-MEiN-1/2/2006 Bezpieczeństwo elektroenergetyczne kraju przez Konsorcjum Politechnik: Gdańskiej, Śląskiej, Warszawskiej i Wrocławskiej.

Regulacje prawne dla zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego zawarte w ustawie Prawo Energetyczne mają charakter wielopłaszczyznowy i dotyczą m.in. Ministra Gospodarki z racji jego ustawowych zadań i odpowiedzialności za politykę energetyczną państwa oraz prawidłowe funkcjonowanie sektora energetycznego oraz Ministra Skarbu z racji jego nadzoru właścicielskiego nad przedsiębiorstwami energetycznymi oraz odpowiedzialności za przekształcenia własnościowe sektora paliwowo-energetycznego. W artykule przedstawiono kolejno dla tych podmiotów administracji publicznej analizę i ocenę uregulowań prawnych w aspekcie bezpieczeństwa energetycznego oraz zaproponowano rozwiązania legislacyjne w celu poprawy istniejącego stanu.

SŁOWA KLUCZOWE: system elektroenergetyczny, bezpieczeństwo energetyczne, prawo, Minister Gospodarki, Minister Skarbu

* Dr inż. — Instytut Energoelektryki, Politechnika Wroclawska, Wroclaw;
email: waldemar.dolega@pwr.wroc.pl

Wprowadzenie

Bezpieczeństwo energetyczne kraju jest stanem jego gospodarki umożliwiającym pokrycie bieżącego i perspektywicznego zapotrzebowania odbiorców na energię w sposób technicznie i ekonomicznie uzasadniony, przy zachowaniu wymagań ochrony środowiska.

Poziom bezpieczeństwa energetycznego kraju zależy od wielu czynników, z których najważniejsze stanowią:

- ✧ stopień zrównowżenia popytu i podaży na energię i paliwa, z uwzględnieniem aspektów strukturalnych i przewidywanego poziomu cen,
- ✧ zróżnicowanie struktury nośników energii tworzących krajowy bilans paliwowy,
- ✧ stopień zdywersyfikowania źródeł dostaw przy akceptowalnym poziomie kosztów oraz przewidywanych potrzebach,
- ✧ stan techniczny i sprawność urządzeń i instalacji, w których następuje przemiana energetyczna nośników energii, oraz systemów transportu, przesyłu i dystrybucji paliw i energii,
- ✧ stany zapasów paliw w ilości zapewniającej utrzymanie ciągłości dostaw do odbiorców,
- ✧ uwarunkowania ekonomiczne funkcjonowania przedsiębiorstw energetycznych i ich wyniki finansowe,
- ✧ kondycja ekonomiczno-finansowa użytkowników paliw i energii,
- ✧ stan lokalnego bezpieczeństwa energetycznego (Obwieszczenie... 2005),

Zagadnienia i regulacje dotyczące bezpieczeństwa energetycznego kraju przedstawiono w kluczowej dla funkcjonowania sektora elektroenergetycznego w Polsce ustawie Prawo Energetyczne (Ustawa... 1997) (2).

Regulacje w zakresie bezpieczeństwa energetycznego kraju zawarte w ustawie Prawo Energetyczne mają charakter wielopłaszczyznowy i dotyczą:

- ✧ Rady Ministrów,
- ✧ Ministra Gospodarki,
- ✧ Ministra Skarbu,
- ✧ Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki,
- ✧ przedsiębiorstw energetycznych prowadzących koncesjonowaną działalność w zakresie wytwarzania energii elektrycznej,
- ✧ przedsiębiorstwa energetycznego prowadzącego koncesjonowaną działalność operatora systemu przesyłowego,
- ✧ przedsiębiorstw energetycznych prowadzących koncesjonowaną działalność operatorów systemów dystrybucyjnych,
- ✧ przedsiębiorstw energetycznych prowadzących koncesjonowaną działalność w zakresie obrotu energią elektryczną,
- ✧ wojewodów,
- ✧ samorządy terytorialne,
- ✧ użytkowników systemu.

W odniesieniu do naczelných organów administracji publicznej ich ustawowe zadania i kompetencje określa ściśle w ustawa z 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej

(Ustawa z dnia 4 września 1997 r.) W obszarze bezpieczeństwa energetycznego ważne role pełnią Minister Gospodarki i Minister Skarbu. Pierwszy z racji ustawowych zadań i odpowiedzialności za politykę energetyczną państwa oraz prawidłowe funkcjonowanie sektora energetycznego, drugi z racji nadzoru właścicielskiego nad przedsiębiorstwami energetycznymi należącymi w całości lub części do Skarbu Państwa oraz odpowiedzialności za przekształcenia własnościowe sektora paliwowo-energetycznego. Przedsiębiorstwa energetyczne prowadząc koncesjonowaną działalność w obszarach: wytwarzania, przesyłu, dystrybucji i obrotu energią elektryczną decydują o poziomie bezpieczeństwa energetycznego kraju.

1. Zadania i kompetencje Ministra Gospodarki

Minister Gospodarki jest naczelnym organem administracji rządowej właściwym w sprawach polityki energetycznej państwa. Jednym z jego głównych zadań w zakresie polityki energetycznej jest m.in.: nadzór nad bezpieczeństwem zaopatrzenia w energię elektryczną oraz nadzór nad funkcjonowaniem krajowych systemów energetycznych w zakresie określonym ustawą [2] oraz współdziałanie z wojewodami i samorządami terytorialnymi w sprawach planowania i realizacji systemów zaopatrzenia w energię elektryczną (art. 12 [2]). Zadania Ministra Gospodarki są zdefiniowane ściśle w ustawie z 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (art. 9, u. 2, p. 1) (3). W jego gestii w ramach Rady Ministrów znajduje się inicjatywa ustawodawcza dotycząca zagadnień energetyki i opracowywanie aktów wykonawczych (rozporządzeń) do ustawy Prawo Energetyczne. Jest to kluczowa kompetencja Ministra Gospodarki, umożliwiająca mu pośredni wpływ na sektor elektroenergetyczny i oddziaływanie na przedsiębiorstwa energetyczne.

Minister Gospodarki opracował szereg rozporządzeń do ustawy (Ustawa... 1997) istotnych dla prawidłowego funkcjonowania systemu elektroenergetycznego, w tym najważniejsze rozporządzenie systemowe [4], w którym określił szczegółowe warunki funkcjonowania systemu elektroenergetycznego, budowy oraz eksploatacji urządzeń, instalacji i sieci. W postanowieniach tego rozporządzenia m.in. uwzględniono aspekty bezpieczeństwa i niezawodnego funkcjonowania systemu elektroenergetycznego, określono sposób planowania jego rozwoju oraz warunki postępowania operatorów systemów elektroenergetycznych w sytuacjach awaryjnych. Minister Gospodarki opracował również inne rozporządzenia, zawierające postanowienia ważne w aspekcie bezpieczeństwa energetycznego kraju. Należą do nich m.in.: rozporządzenia taryfowe [5] i [6], rozporządzenie dotyczące przetargu na budowę nowych mocy wytwórczych [7], rozporządzenie dotyczące przetargu na wyłonienie sprzedawców z urzędu dla energii elektrycznej [8], rozporządzenia dotyczące odnawialnych źródeł energii [9] i [10] oraz rozporządzenie dotyczące zapasów paliw w przedsiębiorstwach energetycznych [11].

Minister Gospodarki posiada ograniczone kompetencje w odniesieniu do przedsiębiorstw energetycznych prowadzących koncesjonowaną działalność w obszarach: wytwarzania,

przesyłu, dystrybucji i obrotu energią elektryczną należących w całości lub części do Skarbu Państwa, bowiem przedsiębiorstwa te pod względem nadzoru właścicielskiego podlegają Ministrowi Skarbu Państwa. Kompetencje Ministra Gospodarki ograniczają się praktycznie jedynie do sprawowania nadzoru merytorycznego i monitoringu.

Monitoring bezpieczeństwa energetycznego realizowany przez Ministra Gospodarki jest ważny w kontekście prawidłowej i szybkiej identyfikacji problemów związanych z bezpieczeństwem energetycznym oraz ich właściwego rozwiązania przez odpowiednie organa administracji rządowej.

Minister Gospodarki do dnia 31 marca każdego roku otrzymuje od Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki (URE) sprawozdanie ze swojej działalności (art. 24, u. 1 [2]). W ramach tego sprawozdania Prezes URE przedstawia m.in. ocenę bezpieczeństwa dostarczania energii elektrycznej oraz katalog podjętych działań w kierunku jego poprawy.

Ponadto Minister Gospodarki do dnia 31 marca każdego roku otrzymuje od operatora systemu przesyłowego którym jest spółka PSE-Operator S.A. informację za poprzedni rok kalendarzowy o realizacji zadań w zakresie bezpieczeństwa funkcjonowania systemu elektroenergetycznego. W ramach tych informacji są mu przekazywane dane dotyczące:

- ✧ zdolności przesyłowych sieci oraz mocy źródeł przyłączonych do tej sieci,
- ✧ jakości i poziomu utrzymania sieci,
- ✧ podejmowanych działań mających na celu pokrywanie szczytowego zapotrzebowania na energię elektryczną,
- ✧ podejmowanych działań mających na celu pokrywanie szczytowego zapotrzebowania na energię elektryczną, w przypadku wystąpienia przerw w jej dostarczaniu,
- ✧ sporządzanych planów rozwoju.

W oparciu m.in. o informacje Prezesa URE i operatora systemu przesyłowego Minister Gospodarki na podstawie art. 15b, u. 1 [2] opracowuje, w terminie do dnia 30 czerwca danego roku, sprawozdanie z wyników nadzoru nad bezpieczeństwem zaopatrzenia w energię elektryczną, a następnie publikuje je w drodze obwieszczenia (np. [16]).

Sprawozdanie to zawiera m.in. informacje dotyczące:

- ✧ popytu i podaży energii elektrycznej,
- ✧ źródeł i kierunków zaopatrzenia gospodarki krajowej w energię elektryczną oraz możliwości dysponowania tymi źródłami,
- ✧ stanu infrastruktury technicznej sektora elektroenergetycznego,
- ✧ działań podejmowanych dla pokrycia szczytowego zapotrzebowania na energię elektryczną,
- ✧ postępowania w przypadku niedoborów ich dostaw,
- ✧ poziomu zapasów paliw wykorzystywanych do wytwarzania energii elektrycznej,
- ✧ sytuacji ekonomicznej przedsiębiorstw energetycznych,
- ✧ konkurencyjności cenowej energii elektrycznej,
- ✧ oceny skuteczności podejmowanych działań w zakresie bezpieczeństwa zaopatrzenia energię elektryczną,
- ✧ przewidywanego zapotrzebowania na energię elektryczną,
- ✧ planowanych lub będących w budowie nowych mocy źródeł energii elektrycznej.

2. Rola Ministra Gospodarki w kontekście polityki energetycznej kraju

Minister Gospodarki ma bardzo istotny wpływ na kształtowanie polityki energetycznej kraju. W Ministerstwie Gospodarki jest bowiem opracowywany raz na 4 lata dokument Polityka energetyczna państwa obejmujący: ocenę realizacji polityki energetycznej państwa za poprzedni okres; część prognostyczną obejmującą okres nie krótszy niż 20 lat oraz program działań wykonawczych na okres najbliższych 4 lat zawierający instrumenty jego realizacji. Rada Ministrów, na wniosek Ministra Gospodarki, przyjmuje politykę energetyczną państwa. Obecnie obowiązuje polityka energetyczna państwa [15] nakreślona do 2025 r. przy czym opracowano już jej projekt obejmujący horyzont do 2030 r.

W świetle art. 14, ustawy [2], polityka energetyczna określa: bilans paliwowo-energetyczny kraju, zdolności wytwórcze krajowych źródeł paliw i energii, zdolności przesyłowe, efektywność energetyczną gospodarki, działania w zakresie ochrony środowiska, rozwój wykorzystania odnawialnych źródeł energii, wielkości i rodzaje zapasów paliw, kierunki restrukturyzacji i przekształceń własnościowych sektora paliwowo-energetycznego, kierunki prac naukowo-badawczych oraz współpracę międzynarodową.

Minister Gospodarki opracowując dokument Polityka energetyczna państwa przedstawia cele, program i instrumenty realizacji polityki energetycznej państwa. Technicznie realizacja celów nakreślonych przez Ministra Gospodarki wypełniana jest przez przedsiębiorstwa energetyczne, na które Minister Gospodarki ma wpływ pośredni, natomiast Minister Skarbu i Prezes URE bezpośredni.

Przykładowo Minister Gospodarki nakreśla w ramach polityki energetycznej państwa kierunki rozwoju m.in. krajowego systemu elektroenergetycznego (KSE) w tym systemie przesyłowym, systemów dystrybucji itp. Cele te realizowane są przez spółki nadzorowane przez Ministra Skarbu – operatora systemu przesyłowego (OSP) i operatorów systemów dystrybucyjnych (OSD), które swoje plany rozwoju uzgadniają z Prezesem URE – nadzorowanym przez Ministra Gospodarki.

3. Ocena regulacji prawnych dotyczących Ministra Gospodarki i propozycje rozwiązań

Zadania i obowiązki Ministra Gospodarki w kontekście bezpieczeństwa energetycznego zostały zdefiniowane i określone w sposób właściwy w ustawie Prawo Energetyczne. Minister Gospodarki posiada jednak ograniczone możliwości realizacji powierzonych obowiązków z zakresu bezpieczeństwa energetycznego. Wynika to głównie z ułożenia

stosunków właścicielskich w przedsiębiorstwach energetycznych, które w zależności od udziału w nich państwa, podlegają nadzorowi właścicielskiemu Ministra Skarbu. W sytuacji wystąpienia awarii np. sieci przesyłowej, Minister Gospodarki jest o niej jedynie informowany, bez możliwości wyegzekwowania podjęcia stosownych działań przez operatora systemu w celu likwidacji tej awarii. Na działania te ma wpływ pośredni poprzez wydanie rozporządzenia określającego szczegółowe zasady funkcjonowania sieci (rozporządzenie systemowe [4]).

Zwiększenie efektywności zarządzania wymaga wyposażenia Ministra Gospodarki w instrumenty umożliwiające sprawowanie nad przedsiębiorstwami energetycznymi realnego, a nie tylko merytorycznego nadzoru. Szczególnie jest to istotne w odniesieniu do kluczowego dla funkcjonowania KSE przedsiębiorstwa – operatora systemu przesyłowego.

W obecnej sytuacji Minister Gospodarki powinien podejmować działania legislacyjne wspierające realizację inwestycji w zdolności wytwórcze i przesyłowe elektroenergetyki. Ważne jest wyposażenie Ministra Gospodarki w narzędzia prawne umożliwiające nadzór i egzekwowanie odpowiednich działań inwestycyjnych przez przedsiębiorstwa energetyczne np. w celu poprawy bezpieczeństwa energetycznego. Przy czym należy przewidzieć okresowe korygowanie narzędzi wspierania inwestycji w określone przedsięwzięcia np. rozdzielanie opłat za świadectwa pochodzenia od cen energii, ulgi podatkowe itp.

Minister Gospodarki ponadto powinien określić założenia do polityki wspierania inwestowania w nowe źródła wytwórcze, zwłaszcza w zakresie zezwoleń emisyjnych. Obecnie bowiem inwestor musi sam zapewnić sobie zezwolenia emisyjne (zastępowanie starych źródeł nowymi) lub liczyć na przychyłność administratora przydziału zezwoleń w przyszłości, natomiast np. w Niemczech inwestor ma zapewnienie o przydziale zezwoleń na 10–14 lat [12].

W odniesieniu do inwestycji sieciowych Minister Gospodarki powinien określić zasady promowania i sposób pozyskania środków inwestycyjnych od inwestorów prywatnych zgodnie z zasadą tzw. *merchant line*, czyli możliwości uzyskania szczególnych uprawnień od regulatora w zakresie dostępu do nowych lub podwyższonych mocy przesyłowych na zasadach wyłączności.

Minister Gospodarki powinien dokonać zmian w strukturze taryfy za usługi przesyłowe, która obecnie rozkłada na wszystkich odbiorców koszty bilansowania i usuwania ograniczeń systemowych, a przez to nie generuje właściwych sygnałów ekonomicznych dla uczestników rynku. Struktura nie uwzględnia topografii i nierównomiernego rozwoju polskiego systemu elektroenergetycznego.

System taryfowy powinien promować wytwarzanie energii w źródłach rozproszonych, zlokalizowanych w pobliżu miejsc ich odbioru. Obecnie koszty systemowe nie są wyodrębnione i przeniesione na uczestników rynku w postaci opłaty rynkowej. Oznacza to, że taka sama porcja energii wyprodukowana w dowolnym punkcie systemu ma jednakową wartość (model tzw. miedzianej płyty). Powoduje to nieoptymalne korzystanie z ograniczonych zasobów sieciowych i brak sygnałów lokalizacyjnych dla nowych mocy wytwórczych i dużych centrów odbiorczych. Podjęcie działań, w kierunku wprowadzenia zróżnicowania opłat za korzystanie z sieci przesyłowych z uwzględnieniem lokalizacji źródeł energii elektrycznej i odbiorców, będzie wprawdzie skutkowało zróżnicowaniem cen

energii elektrycznej na obszarze kraju, ale pozwoli na stymulowanie podejmowania optymalnych decyzji lokalizacyjnych w zakresie inwestycji w źródła energii [13]. Będzie to bardzo korzystne z punktu widzenia bezpieczeństwa energetycznego.

Minister Gospodarki powinien dokonać zmian zasad rynku hurtowego i bilansującego oraz wprowadzić rynek dnia bieżącego.

Modyfikacja zasad funkcjonowania rynku hurtowego, w tym przede wszystkim rynku bilansującego powinna być realizowana w celu rozwoju mechanizmu bilansowania w kierunku rynkowej wyceny produktów rynkowych (np. energia czynna, rezerwy mocy, usługi regulacyjne) oraz rynkowych metod udostępniania ograniczonych zasobów sieciowych uwzględniających lokalizacyjne aspekty bilansowania systemu. Ewolucja rynku bilansującego powinna ułatwić prowadzenie bilansowania handlowego przez uczestników rynku i doprowadzić do racjonalizacji cen energii elektrycznej oraz kosztów energii dostarczanej w warunkach wymuszonych względami bezpieczeństwa pracy systemu.

Możliwość realizacji przez Ministra Gospodarki przedstawionych wcześniej działań i wyposażenie go w konieczne do ich realizacji narzędzia prawne wymaga nowelizacji ustawy [2] oraz rozporządzenia taryfowego i systemowego we wspomnianych wcześniej obszarach.

4. Zadania, rola i kompetencje Ministra Skarbu

Minister Skarbu Państwa obok Ministra Gospodarki posiada wpływ na kształtowanie polityki związanej z bezpieczeństwem energetycznym kraju. Odpowiada bowiem za przekształcenia własnościowe sektora paliwowo-energetycznego. Określa kierunki jego restrukturyzacji i przekształceń własnościowych. Ponadto sprawuje nadzór właścicielski nad przedsiębiorstwami energetycznymi należącymi w całości lub części do Skarbu Państwa. Przedsiębiorstwa te prowadząc koncesjonowaną działalność w zakresie: wytwarzania energii elektrycznej, operatora systemu przesyłowego, operatora systemu dystrybucyjnego, obrotu energią elektryczną decydują o poziomie bezpieczeństwa energetycznego kraju. Szczególna rola w tym względzie jako najważniejszemu i kluczowemu podmiotowi przypada OSP.

W roku 2007, m.in. dzięki działaniom Ministra Skarbu, dokonano znaczących zmian na rynku energii elektrycznej oraz w strukturze sektora elektroenergetycznego. Zmieniła się struktura podmiotowa rynku na skutek dokonanej konsolidacji i wyodrębnienia prawnego operatorów systemów dystrybucyjnych oraz wydzielenia operatora systemu przesyłowego. Przy czym potrzeba konsolidacji była uzasadniana głównie względami bezpieczeństwa energetycznego, koniecznością poprawy efektywności ekonomicznej funkcjonowania elektroenergetyki i wzmocnieniem polskich przedsiębiorstw energetycznych na rynku europejskim. Potrzeba wydzielenia OSP i restrukturyzacji prawnej dotychczasowych spółek dystrybucyjnych wiązała się z koniecznością wypełnienia nakazu prawnego wydzielenia działalności operatorskiej ze struktur przedsiębiorstw zintegrowanych pionowo, wynika-

jącego z nowelizacji ustawy Prawo Energetyczne (związanej ze zharmonizowaniem z zapisami dyrektywy [1]).

Zgodnie z dokumentem rządowym Program dla elektroenergetyki z 27 marca 2006 r. [17], utworzono:

- ✧ PGE – Polską Grupę Energetyczną S.A., w której skład weszły: PSE S.A. (po wydzieleniu OSP), BOT S.A., Elektrownia Dolna Odra S.A. oraz Spółki Dystrybucyjne: LUBZEL S.A., ZEORK S.A., Rzeszowski Zakład Energetyczny S.A., Łódzki Zakład Energetyczny S.A., Zakład Energetyczny Łódź-Teren S.A., Zakład Energetyczny Warszawa-Teren S.A., Zamojska Korporacja Energetyczna S.A., Zakład Energetyczny Białystok S.A.;
- ✧ Tauron Polska Energia S.A., w którego skład weszły: PKE S.A., Elektrownia Stalowa Wola S.A., EnergiaPro S.A., ENION S.A.;
- ✧ ENERGA S.A., w której skład weszły: Koncern Energetyczny ENERGA S.A. i Zespół Elektrowni Ostrołęka S.A.;
- ✧ ENEA SA, w której skład weszły spółki energetyczne ENEA S.A. i Elektrownia Kozienice S.A.

Obecna struktura podmiotowa i stopień koncentracji działalności energetycznej zostały więc ukształtowane przez wcześniejszy proces konsolidacji poziomej (w okresie 2002–2005), a następnie pionowej przedsiębiorstw energetycznych należących do Skarbu Państwa.

Przedsiębiorstwo energetyczne PSE - Operator S.A., którego Skarb Państwa jest wyłącznym akcjonariuszem zostało operatorem systemu przesyłowego na obszarze kraju. Koncesja została przyznana na okres od 1 stycznia 2008 r. do 1 lipca 2014 r.

W ramach przekształceń dokonano wyodrębnienia prawnego operatorów systemów dystrybucyjnych. Celem tych przekształceń było osiągnięcie stanu, w którym osoby odpowiedzialne za zarządzanie OSD będą odpowiedzialne wyłącznie za działalność wynikającą z zadań operatora, bez konieczności wprowadzania dodatkowych rozwiązań formalno-prawnych ograniczających ich prawa i obowiązki wynikające z przepisów kodeksu spółek handlowych, w związku z koniecznością realizacji postanowień przepisów szczególnych, jakimi w tym zakresie są przepisy ustawy [2].

Zastosowane rozwiązania polegały m.in. na dokonaniu zmian w statutach spółek poprzez wprowadzenie do Statutu OSD postanowień dotyczących:

- ✧ zakazu uczestnictwa i odpowiedzialności OSD – za bieżącą działalność w zakresie wykonywanej działalności gospodarczej innej niż wynika to z zadań OSD,
- ✧ przekazania innym osobom (prawnym lub fizycznym), odrębnym od OSD, wykonywania praw i obowiązków wynikających z akcji (udziałów) posiadanych przez OSD w innych podmiotach (na czas wykonywania funkcji OSD) [18].

Przedsiębiorstwa energetyczne będące operatorami systemów dystrybucyjnych zakończyły w pełni proces przekształceń. Przy czym znaczna część z nich podlegała znacznym przekształceniom w ramach grup kapitałowych m.in. w zakresie usytuowania spółek w tych grupach. Konieczność tych przekształceń, wynikała z faktu, że struktura organizacyjna, w której spółki będące OSD były uczestnikami grup kapitałowych, była akceptowalna jedynie w okresie przejściowym [18].

5. Ocena regulacji prawnych dotyczących Ministra Skarbu i propozycje rozwiązań

Minister Skarbu Państwa realizując określony model przekształceń własnościowych sektora paliwowo-energetycznego ma istotny wpływ na różnorodne aspekty związane z bezpieczeństwem energetycznym. Zastosowana konsolidacja działalności energetycznej pogorszyła warunki konkurencji na rynku krajowym, a szczególnie możliwości rozwoju konkurencji na rynku hurtowym. Wobec zmniejszających się nadwyżek mocy zainstalowanych w systemie elektroenergetycznym (w szczególności w godzinach szczytowego obciążenia) udział w rynku dwóch największych grup energetycznych: PGE- Polska Grupa Energetyczna S.A. i Tauron Polska Energia S.A. jest na tyle istotny, że spółki te mogą wykorzystywać pozycję dominującą i dyktować warunki cenowe [14]. Zakres i poziom konkurencyjności w sektorze energii i paliw stanowi jedno z istotnych ekonomicznych uwarunkowań bezpieczeństwa energetycznego.

Minister Skarbu Państwa sprawując nadzór właścicielski nad przedsiębiorstwami energetycznymi należącymi w całości lub części do Skarbu Państwa, dzięki swoim przedstawicielom w radach nadzorczych spółek energetycznych, ma wpływ na obsadę ich zarządów i prowadzoną przez nie działalność. Bezpieczeństwo energetyczne powinno stanowić jeden z priorytetów działań realizowanych przez zarządy przedsiębiorstw energetycznych z udziałem Skarbu Państwa, a obszar i skala podejmowanych działań w tym zakresie powinna stanowić jeden z ważnych elementów oceny zarządów tych spółek.

Wnioski

Inicjatywa ustawodawcza w ramach Rady Ministrów dotycząca zagadnień energetyki i opracowywanie rozporządzeń do ustawy Prawo Energetyczne stanowi kluczową kompetencję Ministra Gospodarki, umożliwiającą mu pośredni wpływ na sektor elektroenergetyczny i oddziaływanie na przedsiębiorstwa energetyczne.

Kompetencje Ministra Gospodarki w odniesieniu do przedsiębiorstw energetycznych należących w całości lub części do Skarbu Państwa ograniczają się praktycznie jedynie do sprawowania nadzoru merytorycznego i monitoringu, bowiem przedsiębiorstwa te pod względem nadzoru właścicielskiego podlegają Ministrowi Skarbu Państwa.

Minister Gospodarki przedstawia cele, program i instrumenty realizacji polityki energetycznej państwa w ramach dokumentu Polityka energetyczna państwa. Technicznie realizacja celów nakreślonych przez Ministra Gospodarki wypełniana jest przez przedsiębiorstwa energetyczne, na które ma on wpływ pośredni.

Minister Gospodarki z racji ułożenia stosunków właścicielskich w przedsiębiorstwach energetycznych posiada ograniczone możliwości realizacji powierzonych obowiązków z zakresu bezpieczeństwa energetycznego.

Zwiększenie efektywności zarządzania w obszarze bezpieczeństwa przez Ministra Gospodarki wymaga znowelizowania przepisów ustawy Prawo Energetyczne dotyczących Ministra Gospodarki w zakresie przyznania Ministrowi Gospodarki instrumentu prawnego dającego możliwość sprawowania realnego nadzoru nad kluczowym dla funkcjonowania KSE przedsiębiorstwem – operatorem systemu przesyłowego oraz instrumentu do kształtowania, nadzoru i egzekwowania odpowiednich działań inwestycyjnych przez przedsiębiorstwa energetyczne np. w celu poprawy bezpieczeństwa energetycznego.

Minister Gospodarki może swoimi działaniami przyczynić się pośrednio do poprawy bezpieczeństwa energetycznego m.in. poprzez wprowadzenie systemu taryfowego promującego wytwarzanie energii w źródłach rozproszonych, zlokalizowanych w pobliżu miejsc ich odbioru oraz poprzez modyfikację zasad funkcjonowania rynku hurtowego w kierunku rynkowej wyceny produktów rynkowych (np. energia czynna, rezerwy mocy, usługi regulacyjne) oraz rynkowych metod udostępniania ograniczonych zasobów sieciowych uwzględniających lokalizacyjne aspekty bilansowania systemu. Wymaga to odpowiednich zmian i nowelizacji rozporządzenia taryfowego i systemowego.

Minister Skarbu Państwa realizując określony model restrukturyzacji i przekształceń własnościowych sektora paliwowo-energetycznego oraz sprawując nadzór właścicielski nad przedsiębiorstwami energetycznymi ma istotny wpływ na różnorodne aspekty związane z bezpieczeństwem energetycznym.

Obszar podejmowanych działań z zakresu bezpieczeństwa energetycznego powinien stanowić jeden z ważnych elementów oceny zarządów przedsiębiorstw energetycznych z udziałem Skarbu Państwa, przez przedstawicieli w ich radach nadzorczych delegowanych przez Ministra Skarbu Państwa.

Literatura

- [1] Dyrektywa 2003/54/WE dotycząca wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej i uchylająca dyrektywę 98/30/WE (Dz.Urz. WE L 176 z 15.07.2003).
- [2] Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo Energetyczne (Dz.U. z 2006 r. nr 89, poz. 625, nr 104, poz. 708, nr 158, poz. 1123, nr 170, poz. 1217 oraz z 2007 r. nr 21, poz. 124, nr 52, poz. 343 i nr 115, poz. 790).
- [3] Ustawa z dnia 4 września 1997 r. – O działaniach administracji rządowej (Dz.U. z 1997 r. nr 141, poz. 943 z późn. zm.).
- [4] Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 4 maja 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków funkcjonowania systemu elektroenergetycznego (Dz.U. nr 93, poz. 623 z dnia 29.05.2007).
- [5] Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 2 lipca 2007 r. w sprawie szczegółowych zasad kalkulacji taryf oraz rozliczeń w obrocie energią elektryczną (Dz.U. nr 128, poz. 895 z dnia 18.07.2007).

- [6] Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 13 marca 2008 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych zasad kalkulacji taryf oraz rozliczeń w obrocie energią elektryczną (Dz.U. nr 53, poz. 318 z dnia 28.03.2008).
- [7] Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 7 maja 2008 r. w sprawie przetargu na budowę nowych mocy wytwórczych energii elektrycznej lub na realizację przedsięwzięć zmniejszających zapotrzebowanie na energię elektryczną (Dz.U. nr 90, poz. 548 z dnia 26.05.2008).
- [8] Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 9 lutego 2006 r. w sprawie przetargu na wyłonienie sprzedawców z urzędu dla paliw gazowych lub energii elektrycznej (Dz.U. nr 30, poz. 209 z dnia 24.02.2006).
- [9] Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 19 grudnia 2005 r. w sprawie szczegółowego zakresu obowiązków uzyskania i przedstawienia do umorzenia świadectw pochodzenia, uiszczenia opłaty zastępczej oraz zakupu energii elektrycznej i ciepła wytworzonych w odnawialnych źródłach energii (Dz.U. nr 261, poz. 2187 z dnia 29.12.2005).
- [10] Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 3 listopada 2006 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowego zakresu obowiązków uzyskania i przedstawienia do umorzenia świadectw pochodzenia, uiszczenia opłaty zastępczej oraz zakupu energii elektrycznej i ciepła wytworzonych w odnawialnych źródłach energii (Dz.U. nr 205, poz. 1510 z dnia 15.11.2006).
- [11] Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 12 lutego 2003 r. w sprawie zapasów paliw w przedsiębiorstwach energetycznych (Dz.U. nr 39, poz. 338 z dnia 7.03.2003).
- [12] GODECKI S., PANEK A., 2007 – Inwestycje w sektorze wytwórczym elektroenergetyki – zapasć czy odwilż. Biuletyn URE, nr 2.
- [13] POPCZYK J., 2007 – Proponowane zmiany prawa energetycznego w zakresie elektroenergetyki. Energetyka.
- [14] Praca zbiorowa: Mapa drogowa uwolnienia cen dla wszystkich odbiorców energii elektrycznej. Biuletyn URE, nr 2, marzec 2008.
- [15] Obwieszczenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 1 lipca 2005 r. w sprawie polityki energetycznej państwa do 2025 r. (Dz.U. nr 42, poz. 562 z dnia 22.07.2005).
- [16] Obwieszczenie Ministra Gospodarki z dnia 15 listopada 2007 r. w sprawie sprawozdania z wyników nadzoru nad bezpieczeństwem zaopatrzenia w energią elektryczną (Dz.U. nr 95, poz. 1037 z dnia 19.12.2007).
- [17] Program dla elektroenergetyki przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 28.03.2006 r.
- [18] Sprawozdanie z działalności Prezesa URE – 2007. Biuletyn URE, nr 3, maj 2008.

Waldemar DOŁĘGA

The role of the Minister of Economy and the Minister of Treasure in view of past law regulations in aspect of energy security

Abstract

In this paper, analysis and evaluation of possibilities and effectiveness of past law regulations for assurance of energy security in relation to central organs of government – The Minister of Economy and The Minister of Treasure is shown. It was made in frames of ordered research project no. PBZ-MEiN-1/2/2006 „National energy security” by Consortium of Universities of Technology: Gdańsk, Silesian, Warsaw and Wrocław.

Law regulations for assurance of energy security which are contained in the Energy Law have multi-plane character and concern, among other things, The Minister of Economy by virtue of statutory tasks and responsibility for national energy policy and correct function of power industry and The Minister of Treasure by virtue of property supervision for energy enterprises and responsibility for property transformations in power industry. In this paper, analysis and evaluation of law regulations in aspect of energy security for each listed entities of the civil service is shown moreover, law solutions for improvement of existing state are proposed.

KEY WORDS: power system, energy security, law, Minister of Economy, Minister of Treasure